

ALI-20 Kurikkala Maria(UM)

04.02.2020
JULKINEN

Asia

EU/UTP/EU:n Afrikka-strategia

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n komissio on laatimassa parhaillaan kokonaisvaltaista Afrikka-strategiaa, joka annetaan EUH:in ja komission yhteisenä tiedonantona 10.3. Tiedonannon julkaisun jälkeen aiheesta annetaan neuvoston päätelmät.

UAN käy asiasta keskustelun 17.2. ja strategiasta keskustellaan EU:n kehitysministereiden epävirallisella lounaalla 13.2. Seuraava AU-EU-ulkoministerikokous järjestetään näillä näkymin toukokuussa. Kesäkuussa Eurooppa-neuvosto käy strategisen Afrikka-keskustelun tiedonannon pohjalta, valmistellen samalla EU-AU-huippukokousta, jota suunnitellaan lokakuun lopulle Brysseliin.

Muistiossa käydään läpi Suomen EU:n strategiaa koskevia tavoitteita.

Suomen kanta

Suomi pitää uuden EU-komission vahvaa Afrikka-painotusta perusteltuna. EU:n tulee olla vahva, luotettava ja johdonmukainen kumppani Afrikan unionille (AU) ja Afrikan maille mantereeseen geopolittisen tilanteen muuttuessa. EU:n poliittinen yhtenäisyys Afrikka-suhteissa ja EU:n instrumenttien tehokas ja koordinoitu hyödyntäminen on tärkeää EU:n Afrikka-politiikan vaikuttavuuden kannalta.

EU:n on vahvistettava poliittisia ja taloudellisia suhteita Afrikkaan ja maanosa on nostettava aidosti EU:n strategiseksi ja tasavertaiseksi kumppaniksi: viime aikoina tiivistynyttä korkean tason kanssakäymistä EU:n ja Afrikan välillä tulee jatkaa niin instituutioiden kuin myös jäsenmaiden toimesta. EU:n intressinä on rakentaa suhdetta myös Afrikan nuoreen väestöön, mantereeseen tuleviin johtajiin. Euroopassa olevan afrikkalaisdiaspora muodostaa tärkeän linkin maanosien välille.

EU:n Afrikka-strategian ja tulevan ulkosuhderahoitusratkaisun tulee palvella tavoitetta EU:n Afrikka-politiikan kokonaisvaltaisuuden ja johdonmukaisuuden vahvistamiseksi. Ulkosuhderahoitusta tulee jatkossa suunnata entistä vahvemmin Afrikkaan. Myös ns. Post Cotonou-neuvotteluiden EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden maaryhmän (AKT-maat) tulevasta suhteesta tulee olla johdonmukainen osa EU:n ja Afrikan kumppanuudesta käytävää keskustelua.

Strategiassa ei tule keskittyä pelkästään Afrikan ongelmien korjaamiseen, vaan tasavertaiseen kaksisuuntaiseen yhteistyöhön ja yhteisten intressien edistämiseen, ml. YK:ssa ja muilla monenkeskisillä foorumeilla. Suhdetta tulee kehittää tasavertaisempaan suuntaan, joten on tärkeää, että yhteistyön painopisteistä sovitaan yhdessä AU:n ja Afrikan maiden kanssa, jolla on vastuu ja omistajuus kehityksestään.

EU:n strateginen intressi on tukea Afrikan integraatiota (ml. Afrikan vapaakauppa-alue) ja alueellista toimintakykyä. EU:n tulee myös kyetä nopeammin ja joustavammin tukemaan Afrikan maiden demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä.

Afrikan rauhaa ja turvallisuutta tulee edistää kokonaisvaltaisen turvallisuusajattelun pohjalta. EU:n tulee tukea konfliktien juurisyiden ratkaisua, konfliktien ennaltaehkäisyä, rauhanvälitystä ja rauhanprosessien inklusiivisuutta. EU:n kriisinhallintaoperaatiot ovat tärkeä osa EU:n kokonaispalettia. Afrikka tarvitsee tukea myös kyber- ja hybridiuhkiin vastaamiseen ja terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisaation ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan.

EU:n ja AU:n yhteisenä tavoitteena tulee olla Agenda 2030 mukainen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä muutos, jolla vastataan etenkin ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden hallintaan. Erityisesti tulee tukea vihreää rakennemuutosta ja panostaa ilmastokestävään talouskasvuun ja säällisten työpaikkojen ja koulutusmahdollisuuksien luomiseen nuorille sekä tasa-arvokysymyksiin. On myös tärkeää, että EU tukee eurooppalaisten yritysten investointeja ja markkinoillepääsyä Afrikkaan. Näiden pyrkimysten ei tule kuitenkaan olla ristiriidassa EU:n tai jäsenmaiden kehityspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Pääasiallinen sisältö

Afrikka on erittäin vahvasti EU:n uuden komission asialistalla. Kesäkuun 2019 Eurooppa-neuvostossa sovitussa vuosien 2019-24 EU:n strategisessa ohjelmassa asetetaan tavoitteeksi EU:n ja Afrikan kokonaisvaltaisen kumppanuuden kehittäminen. Kaupallisten suhteiden ja kehitysyhteistyön rinnalla pyritään kehittämään poliittisia suhteita. EU-komission uuden puheenjohtajan von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa seuraavalle komissiolle todetaan, että Euroopalla tulisi olla kokonaisvaltainen Afrikka-strategia. Von der Leyenin tehtävänantokirjeessä komissaari Urpilaiselle annetaan tehtäväksi tukea korkea edustaja Borrellia Afrikka-strategian valmistelussa. Afrikka-painotus on näkynyt uuden komission alkukaudella tiiviinä vierailuvaihtona, mm. komission puheenjohtajan ensimmäinen matkakohde EU:n ulkopuolella oli Etiopia.

EU:n kasvaneen kiinnostuksen taustalla on ymmärrys siitä, miten merkittävästi Afrikan kehitys vaikuttaa Eurooppaan. EU:ssa on alettu huomata Afrikan mahdollisuudet aiempaa paremmin, oli sitten kyse Afrikan nopeasta talouskasvusta tai hyödyistä, joita tiiviimmän poliittisen yhteistyön kautta voidaan saavuttaa. Samoin on huomattu konkreettisesti, mm. vuoden 2015 muuttoliikekriisin myötä, miten suoria vaikutuksia Afrikan kehityskuluilla voi olla Eurooppaan, ml. Suomeen. Afrikan väestönkasvu jatkuu hyvin voimakkaana, mikä asettaa merkittäviä lisähaasteita maanosan yhteiskuntien kantokyvyille. Väestönkasvun vuoksi Afrikan kehitys uhkaa lähivuosikymmeninä entisestään jäädä jälkeen muun maailman kehityksestä.

Afrikan strategisen, globaalin, poliittisen ja taloudellisen merkityksen kasvu on huomattu myös muualla, ja voidaan puhua jopa ulkovaltojen ryntäyksestä mantereelle. Yhteistyö Afrikan kanssa kiinnostaa yhä useampia toimijoita (mm. Kiina, Venäjä, Intia, Turkki, Persianlahden maat, Israel, UK). EU on vielä tällä hetkellä Afrikan suurin kauppa-, investointi- ja kehitysyhteistyökumppani, mutta sen asema ei jatkossa ole enää itsestäänselvyys, varsinkaan suhteellisen suuren Afrikka-toimijan UK:n

jätettyä EU:n. EU ei myöskään aina onnistu näyttäytymään Afrikassa kovin yhtenäisenä toimijana, vaan jäsenmaidensa kautta, mikä heikentää sen merkitystä ja vaikutusvaltaa.

EU-komissio on painottanut tulevan strategian nojaavan vahvasti aiempaan EU-Afriikka-yhteistyöhön. EU on asettanut jo aiemmin tavoitteeksi siirtymisen kohti tasavertaisempaa ja kattavampaa yhteistyösuhdetta Afrikan kanssa, aiemman vahvasti kehitysyhteistyöhön perustuvan suhteen sijasta. Vuoden 2017 lopulla Norsunluurannikon Abidjanissa järjestetyssä EU-AU-huippukokouksessa, jonka teemana oli ”*nuorisoon investoiminen osallistavan kasvun ja kestävän kehityksen takaamiseksi*” sovittiin neljä prioriteettialuetta, jotka ohjaavat EU-Afriikka –yhteistyötä seuraavaa huippukokousta kohti: 1. ihmisiin investoiminen (koulutus, tiede, teknologia, taitojen kehittäminen), 2. resilienssin, rauhan turvallisuuden ja hallinnon vahvistaminen, 3. Muuttoliike ja liikkuvuus, 4. Investointien mobilisointi Afrikan kestävää rakennemuutosta varten. Näihin prioriteettialueisiin liittyy erittäin keskeisenä Afrikan ruoka- ja ravitsemusturvan parantaminen, joka oli myös EU-AU-maatalousministerikokouksen (21.5.2019 Roomassa) julkilausuman ja siihen liittyvän toimintaohjelman päämotiivi.

Abidjanin huippukokouksen tuloksia on varjostanut se, ettei yhteisestä EU-AU-toimintasuunnitelmasta huippukokouksen päätösten toimeenpanemiseksi ole vielä kukaan päästy sopuun EU:n ja AU:n välisissä neuvotteluissa. Huippukokouksen tuloksia on silti toimeenpantu eri sektoriviranomaisten yhteistyössä ja seurattu EU:n ja AU:n ulkoministerikokouksissa (viimeksi tammikuussa 2019).

Kaupallistaloudellisten suhteiden tärkeyden alleviivaamiseksi edellisen komission puheenjohtaja Juncker julkaisi lisäksi vuoden 2018 jälkipuoliskolla aloitteen uudesta Afrikan ja EU:n alliansista kestävien investointien ja työpaikkojen luomiseksi. Aloitteen taustalla on jo aiemmin perustettu EU:n ulkoisten investointien suunnitelma, jonka perusajatuksena on mobilisoida yksityisiä investointeja Afrikkaan käyttämällä kehitysrahoitusta vipuvartena. Aloitteella EU pyrkii vastaamaan Afrikan maiden toiveisiin investointien lisäämisestä. Tavoitteena on 4,5 miljardin euron panoksella vivuttaa 44 miljardin euron arvosta investointeja ja samanaikaisesti luoda kymmenen miljoonaa uutta työpaikkaa Afrikkaan. Allianssin tavoitteiden edistämiseksi pystytettiin neljä työryhmää, joiden aiheet ovat: ruokaturva ja maaseutukehitys, energia, digitaalinen talous sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteydet. Lokakuun 2018 Eurooppa-neuvosto toivotti Junckerin aloitteen tervetulleeksi ja korosti päätelmissään ”tarvetta viedä EU-Afriikka –suhteet uudelle tasolle”.

Strategian on myös sanottu tuovan johdonmukaisuutta EU:n Afriikka-politiikkaan, ja suuntaavan EU:n toimia vahvemmin EU:n intressien suuntaan. Pyrkimys EU:n Afriikka-suhteiden kokonaisvaltaisuuden lisäämiseksi on tarpeen, sillä tällä hetkellä EU:n Afriikka-suhteet perustuvat useisiin sopimuksiin ja yhteistyömuotoihin. Keskeisimmät ovat Cotonoun sopimus, joka nykymuodossaan kattaa Saharan eteläpuolisen Afrikan, ja Pohjois-Afrikan maiden kanssa sovitut assosiaatiosopimukset. Molemmat kattavat poliittista, taloudellista ja kehitysyhteistyötä. Abidjanin huippukokouksessa tehtyjen päätösten ohella EU:n ja AU:n yhteistyötä raamittaa Afriikka-EU -yhteisstrategia (Joint Africa-EU Strategy, JAES). Sen suhde tulevaan EU:n Afriikka-strategiaan ei ole täysin selvillä. EU:n ja Saharan eteläpuolisen Afrikan kauppasuhteet puolestaan pohjautuvat EPA-sopimuksille. Lisäksi EU:lla on useita sektorikohtaisia Afrikkaa koskevia yhteistyömuotoja, esimerkkinä muuttoliikettä koskevat Vallettan toimenpideohjelma, kumppanuuskehys ja EU:n Afriikka-hätärahasto sekä alueellisia strategioita (Afrikan sarvi, Sahel).

Käynnissä olevilla v. 2021-2027 rahoituskehysneuvotteluilla, erityisesti EU:n ulkosuhderahoitusta koskevilla ratkaisulla on erittäin suuri merkitys siinä, miten tavoitteessa EU:n Afriikka-politiikan kokonaisvaltaisuuden ja johdonmukaisuuden parantamisessa tullaan onnistumaan. Nykyrakenteessa Pohjois-Afrikkaa koskeva rahoitus tulee EU:n naapuruusinstrumentista, Saharan eteläpuolista Afrikkaa koskeva rahoitus puolestaan kanavoidaan EU:n budjetin ulkopuolisen Euroopan kehitysrahaston (EKR) kautta. Uuden, edelliset yhteen tuovan kehitysinstrumentin NDICI:n lisäksi budjetin ulkopuolista Euroopan rauhanrahastoa (EPF) koskeva ratkaisu on Afrikan – ja Afrikan

unionin – kannalta tärkeä. Kyse on viime kädessä myös siitä, kuinka selkeänä ja johdonmukaisena EU:n tarjoama afrikkalaisille näyttäytyy.

Samoin on tärkeää, että neuvotteluissa uudesta kumppanuussopimuksesta EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden kanssa vuoden 2020 helmikuussa päättyvän Cotonoun sopimuksen tilalle saadaan Afrikka-politiikan johdonmukaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta tukeva lopputulos. Sopimuksen on tarkoitus sisällyttää erillinen Afrikkaa koskeva osio (ns. Afrikka-pilari), joka toimisi yhteistyön sopimusperustana. Afrikka-pilaria koskevat neuvottelut ovat edenneet hyvin hitaasti. Pohjois-Afrikan maat eivät ole mukana sopimuksessa. Komissaari Jutta Urpilainen toimii EU:n pääneuvottelijana Post-Cotonou-neuvotteluissa.

EU:n tuleva Afrikka-strategia

Ennakkotietojen mukaan strategiassa nousisivat ainakin seuraavat painopisteet:

1. Kestävä kehitys ja työpaikat
2. Vihreä rakennemuutos
3. Digitaalisuus
4. Rauha, turva, hyvä hallinto ja resilienssi
5. Muuttoliike ja liikkuvuus
6. Multilateralismi

Suomen näkemyksiä strategian painopisteistä

Suomen hallitusohjelmassa korostetaan EU-Afrikka-yhteistyön tavoitteena YK:n Agenda 2030 mukaista ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää muutosta, jolla vastataan etenkin ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja muuttoliikkeen ulkoisen ulottuvuuden hallintaan. EU:n strategian painottuminen näihin teemoihin on tärkeää. Strategian tulee lähestyä ko. teemoja globaalilla tasolla tapahtuvan EU:n ja Afrikan yhteistyön näkökulmasta, ei vain Afrikan maiden ongelmiin keskittyen. Poliittista dialogia ja kaupallistaloudellisia suhteita tulee vahvistaa kehitysyhteistyön rinnalla.

Afrikan ja EU:n yhteistyötä YK:ssa kannattaa kehittää yhteisten intressien pohjalta. Monet Afrikan maat ovat myös useissa tärkeissä äänestyksissä äänestäneet Venäjän ja Kiinan puolella, EU:n kantoja vastaan. Yhteistyölle olisi kuitenkin paljon pohjaa mm. kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustamisessa ja tiettyjen molemmille mantereille tärkeiden teemojen edistämässä, mm. ilmastonmuutos, rauha ja turvallisuus, tasa-arvo (ml. YK:n päätöslauselma 1325 naiset, rauha ja turvallisuus). EU:n kannattaa myös tukea Afrikan Unionin komission työtä, jolla tähdätään Afrikka-ryhmän yhteisten kantojen muotoiluun YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla.

Afrikan unioni on keskeinen kumppani EU:lle mm. rauhassa ja turvallisuudessa ja monenkeskisen järjestelmän puolustamisessa. AU on jäsenmaavetoinen toimija ja komission vaikutusvalta jää monesti vähäiseksi, varsinkin verrattuna EU:n komissioon. EU:n yhteistyötä AU:n kanssa hankaloittavat jälkimmäisen sisäinen epäyhtenäisyys ja puutteet koordinaatorakenteissa. Nämä seikat on otettava huomioon mm. huippukokousvalmisteluissa. Huippukokouksen onnistumisen kannalta on olennaista varmistaa, että keskustelut Afrikan unionin ja Afrikan maiden kanssa aloitetaan hyvissä ajoin, ja yhteistyön painopisteistä sovitaan yhteistyössä, tasavertaisen kumppanuuden hengessä.

Suomi näkee, että EU:n tulisi panostaa yhteistyössä Afrikassa erityisesti vähäpäästöiseen, ilmastokestävään talouskasvuun, työpaikkojen luomiseen (etenkin maaseutuelinkeinojen kehittäminen, suurkaupunkiongelmia helpottavat ratkaisut, digitalisaatio) ja osaamisen vahvistamiseen, sekä ilmastonmuutoksen sopeutumiseen ja torjuntaan (ml. luonnonvarojen kestävä käyttö, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, metsien kestävä hoito ja käyttö, biotalous, kiertotalous). EU voi

tukea kestäväää talouskasvua Afrikassa tukemalla hiilineutraaleja, kiertotalousajatteluun pohjautuvia teollisuusinvestointeja ja Afrikan maiden mukaanpääsyä kestäviin globaaleihin arvoketjuihin. EU:n tulee panostaa myös Afrikan maiden ruoka- ja ravitsemusturvan parantamiseen, kiinnittäen huomiota erityisesti naisten ja nuorten rooliin.

Suomi tukee EU-AU-maatalousministerikokouksen julkilausuman mukaisesti kumppanuuspohjaisen yhteistyön vahvistamista maatalouden, uudelleen ja jälleen metsityksen, metsien kestävä hoidon ja käytön, kestävien ruoka- ja ravitsemusjärjestelmien ja maaseutuelinkeinojen edistämiseksi. Erityistä huomiota tässäkin työssä tulee kiinnittää maaseutuväestön sosioekonomisen aseman, ilmastomuutoksen, biodiversiteetin, luonnonvarojen kestävä käytön, tutkimuksen ja innovaation näkökohtiin. Metsäkadon hillitseminen ja metsitystoiminnan tukeminen sekä kestävä metsien hoidon, käytön sekä metsien suojelun edistäminen tukevat tehokkaalla tavalla, paitsi ilmastotavoitteita, myös biodiversiteetin ylläpitämistä, eroosion torjuntaa, vesivarantojen turvaamista ja vesitaloutta. Kestävällä metsätaloudella voi olla myös suuri merkitys työpaikkojen ja elinkeinojen luomisessa etenkin Afrikan maaseudulle.

Suomen aloitteesta Euroopan Kestävän Kehityksen Rahaston (EKKR+) prioriteetteihin sisältyy metsien kestävä hoitoa ja käyttöä (*sustainable forest management*) koskeva kirjaus. Metsäsektorin investoinnit ovat pitkäaikaista sitoutumista vaativia sijoituskohteita. Metsäistutusten lisäksi on tärkeää kehittää myös metsiin liittyviä kestäviä arvoketjuja. Finnfund on kehittänyt tähän toimivia käytänteitä. Finnfund on juuri pilariarvioitu ja se voi osallistua EU:n rahoittamiin hankkeisiin. On tärkeää, että metsien ja metsäsektorin laaja merkitys ympäristölle ja kehitykselle tunnustetaan strategisella tasolla EU:n ja Afrikan välisissä yhteyksissä.

EU:n on määrätietoisesti rakennettava narratiiviaan myös suhteessa Afrikan nuoriin – maanosan tuleviin päättäjiin. Ottaen huomioon Afrikan nuorisoväestön suuren osuuden (alle 30-vuotiaita on 70%) Suomi pitää keskeisenä panostuksia koulutusmahdollisuuksiin, jotka antavat nuorille tietoja ja taitoja, joita tarvitaan tulevaisuuden työssä (ml. digitaaliset taidot) sekä työpaikkojen luomiseen. Naisten ja tyttöjen koulutukseen ja työmahdollisuuksiin on kiinnitettävä erityishuomiota. Ammatillisen koulutuksen ohella tulee panostaa laadukkaaseen peruskoulutukseen ja opettajankoulutukseen. Euroopan vetovoimaa korkeakoulutuoipinnoissa ja tasavertaista kumppanuutta tutkimusyhteistyössä pitää vahvistaa.

Tieteellä, tutkimuksella ja innovaatioilla on tärkeä rooli myös talouden vihreässä rakennemuutoksessa. Vakiintunutta AU-EU-yhteistyötä tulee jatkaa ja kehittää edelleen, ja opiskelija- ja tutkijavaihtoa lisäävä entisestään Afrikan ja EU:n välillä.

Suomen mielestä julkisen kehitysrahoituksen avulla käynnistetyillä investointiohjelmilla on pyrittävä tukemaan talouden kestävä kehitystä kohti formaalia taloutta, uusien, säällisten työpaikkojen luomista kohdemailhin ja eriarvoisuuden vähentymistä. Huomiota on kiinnitettävä Afrikan maiden liiketoimintaympäristöjen kehittämiseen (ml. hyvä hallinto, korruption kitkentä ja kasvua ja innovaatioita edistävät toimet), johon maiden olisi sitouduttava, jotta yksityisen sektorin kasvulle, innovaatioille ja investoinneille olisi hyvä maaperä. Vuoropuhelun vahvistaminen Afrikan maiden hallitusten ja yksityisen sektorin kanssa liiketoimintaympäristöstä on tärkeää, samoin tuen lisääminen uudistuksille, jotka parantavat valtion varainhallintaa, läpinäkyvyyttä ja tukevat korruption vastaisia toimia. EU:n tulee myös varmistaa, että Afrikassa toimivat EU-maiden yritykset toteuttavat vastuullista yritystoimintaa.

Lisäksi tulee tukea Afrikan maiden kykyä kerätä omia tuloja ja rahoittaa oma kestävä kehityksensä, ja niiden taistelua pääomapakoa vastaan (Afrikka menettää laittomien rahavirtojen vuoksi arviolta 50 miljardia USD vuodessa, mikä on enemmän kuin sen saama kehitysapu), ja ottaa nämä tavoitteet huomioon myös EU:n sisäisessä veronkierron torjumista koskevassa työssä. EU voi myös tukea Afrikan äänen kuulumista ja huomioon ottamista globaalin veropolitiikan neuvotteluissa.

EU:n intressinä on tukea Afrikan yhdentymistä ja yhteismarkkinoiden perustamista, jotka ovat päätavoitteita Afrikan unionin toimintaa linjaavassa Agenda 2063 -strategiassa. Se on jo tällä hetkellä AU:n merkittävin rahoittaja, ja tukea on kasvatettu viime aikoina erityisesti Afrikan alueellisten ja mantereenlaajuisten energiamarkkinoiden ja Afrikan maanosan laajuisen vapaakauppa-alueen (AfCFTA) toimeenpanoon. EU:lla on oman kokemuksensa myötä osaamista ja keinoja tukea vapaakauppa-alueen toimeenpanoa. Pitkän aikavälin tavoitteeksi tulee asettaa EU:n ja Afrikan välinen kauppasopimus.

Afrikan sisäisen kaupankäynnin lisääntymisen toivotaan osaltaan edistävän Afrikan talouksien rakennemuutosta, joka on keskeinen edellytys maanosan talouskasvulle pitkällä tähtäimellä. EU:n ollessa edelleen suurin Afrikan maiden kauppakumppani edellyttää Afrikan talouksien ja viennin monipuolistaminen myös EU:lta vahvempaa politiikkajohdonmukaisuutta omissa kauppa-, kehitys- ja sektoripolitiikoissaan.

Rakennemuutos edellyttää merkittäviä investointeja liikenne-, energia- ja digiverkkoihin Afrikassa sekä sääntely-ympäristöön. Onkin olennaista, että Afrikan kyky kehittää yhteyksiään paranee. EU:n Afrikka-allianssin osana olevan yhteyspolitiikan (connectivity) kautta voidaan edistää investointeja näille sektoreille kestäväällä ja sekä Afrikkaa että EU:ta hyödyttävällä tavalla. Yhteyksien rahoitus pohjalla, suunnittelu- ja toteutuskyvillä sekä investointiympäristöllä on olennainen merkitys. Samalla strategisia yhteyksiä EU:n ja Afrikan välillä, ml. liikenne- ja energiainfrastruktuurin ja digitalisaation keinoin tulee kehittää.

Puhtaan energian saatavuuden varmistaminen kansalaisille on olennainen osa talouden kestävästä kehitystä. EU voi edistää Afrikan kykyä tuottaa puhdasta energiaa tulevaisuudessa muun muassa kehittämällä alan osaamista yhdessä Afrikan maiden kanssa. Esimerkiksi aurinko-, tuuli- ja bioenergian tuotannolle on Afrikassa nykyistä paljon suurempia mahdollisuuksia.

Digitalisaation ja datatalouden tarjoamat mahdollisuudet Afrikan maille ovat valtavat. EU:n tulee tukea Afrikan demokraattista digitalisoitumista Allianssi-aloitteen puitteissa tehdyn työn pohjalta. Digitalisaatio ja datan hyödyntämiseen perustuvat yksityiset ja julkiset palvelut voivat lisätä työpaikkoja erityisesti nuorille, parantaa pääsyä palveluihin ja lisätä erityisesti kansalaisten tiedonsaantia. Digitalisaatio tarjoaa myös työkaluja hallinnon, julkisen talouden (mm. verojen, tullien hallinta) ja palveluiden tehostamiseen, kapasiteetin vahvistamiseen, sekä globaalien megatrendien kuten kaupungistumisen ja ilmastonmuutoksen uhkien torjuntaan ja niihin sopeutumiseen. Kestävän kasvun varmistamiseksi on tärkeää kohdentaa keskeiset investoinnit ja järjestelmäratkaisut teknologianeutraaliuden ja globaalin yhteentoimivuuden periaatteille. Kansalaisten luottamuksen vahvistamiseksi kehitystyössä tulee huomioida yksityisyyden suoja. Kilpailtu markkina ja erityisesti pienyritysten kasvumahdollisuudet edellyttävät myös, että yrityksillä on tasapuoliset mahdollisuudet tiedon hyödyntämiseen ja markkinoille pääsyyn. On tärkeää tiedostaa digitalisaatioon liittyvät riskit ja haasteet kuten kyber- ja hybridiuhkat sekä digitaalisen kuilun ja eriarvoistumisen kasvaminen erityisesti naisten ja tyttöjen osalta. Eri Afrikan maiden mahdollisuudet hyödyntää uusia digitaalisia teknologioita vaihtelevat suuresti eri maiden välillä. Suomi korostaa digitalisaatioon ja teknologian kehittämisessä ja hyödyntämisessä ihmiskeskeistä näkökulmaa. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota digitaaliseen kuilun ja eriarvoisuuden vähentämiseen tyttöjen ja naisten osalta.

Rauhan ja turvallisuuden alla tehtävä yhteistyö on yksi keskeisimmistä EU:n ja Afrikan välisistä yhteistyöalueista. EU on esimerkiksi AU:n rauhanturvaoperaatioiden ja Afrikan rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuurin APSA:n päärahoittaja. Yhteistyötä AU:n ja muiden alueellisten järjestöjen kanssa tulee edelleen kehittää järjestöjen solmiman kokonaisvaltaisen yhteisymmärryspöytäkirjan pohjalta (rauha, turvallisuus ja hyvä hallinto) ja pyrkiä vahvistamaan Afrikan kykyä vastata omasta turvallisuudestaan ml. AU:n Silencing the Guns-aloitteen toimeenpanoa

ja alueellisten järjestöjen kapasiteettia tukemalla. Tulevan rahoituskehysratkaisun on osaltaan huomioitava myös nämä tavoitteet (EPF/APF).

EU:n omat siviili- ja sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot ovat tärkeä osa EU:n kokonaispalettia rauhan ja turvallisuuden yhteistyössä Afrikan kanssa. EU:n toiminta tukee Afrikan maiden terrorismin ja väkivaltaisen radikalisaation ennaltaehkäisyä ja terrorismin torjuntaa. Suomi painottaa yhteistyössä erityisesti konfliktien ennaltaehkäisyä, rauhanvälitystä, inklusiivisuutta (YK:n päätöslauselmat 1325 naiset, rauha ja turvallisuus ja 2250 nuoret, rauha ja turvallisuus), laittomaan asekauppaan puuttumista, ja kannattaa AU-YK-EU-yhteistyön vahvistamista konfliktien ja poliittisten kriisien ratkaisussa. Huomiota tulee kiinnittää EU:n rauhan ja turvallisuuden sektorin toimien johdonmukaisuuteen ja kokonaisvaltaisuuteen.

EU:n ulkopolitiikan tulee olla arvopohjaista. Ihmisoikeuksien, demokratia, oikeusvaltion ja tasa-arvon edistämisen tulee olla tärkeitä painopisteitä EU:n Afrikka-politiikassa. EU:n tulisi kyetä nykyistä huomattavasti nopeammin ja merkittävämminkin tukemaan niitä Afrikan maita, jotka käyvät läpi demokraattista transitiota. Arvopohjaltaan samanmielisten maiden kanssa yhteistyötä tulee laajentaa nykyisestä. Afrikan omien ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltioinstrumenttien vahvistumista tulee tukea.

EU:n tulee tukea naisten asemaa ja voimaannuttamista Afrikassa, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja –oikeuksia edistämällä. Tätä kautta on mahdollista vaikuttaa mm. väestönkasvuun ja edistää sukupuolten tasa-arvoa, tyttöjen koulunkäyntiä ja terveyttä.

Afrikan kanssa tulee pyrkiä hyvään vuoropuheluun ja näkemystenvaihtoon muuttoliikeaiheissa akuutin kriisin väistyttyä. EU:n tulee lähestyä muuttoliike- ja liikkuvuuskysymyksiä kokonaisvaltaisesti, huomioiden muuttoliikkeen juurisyyt, muuttoliikkeen hallinnan, laillisen muuttoliikkeen, pakolaisten suojelun, paluu ja takaisinottokysymykset ja ihmiskaupan ja –salakuljetuksen vastaisen taistelun. Muuttoliikkeen ohella strategiassa tulee ottaa huomioon myös Euroopassa jo oleva afrikkalaisdiaspora, jolla voi olla merkittävä rooli EU:n ja Afrikan välisten suhteiden kehittäjänä. Diasporan merkitys myös Afrikan maiden kehitykselle on suuri.

EU:n on syytä panostaa Afrikka-strategiaa koskevaan viestintään, ja harkita sitä koskevat viestit Afrikan suuntaan tarkkaan. Myönteinen, yhteistyön mahdollisuuksia korostava viesti on tärkeä. Ei tule vahvistaa Afrikassa EU:sta usein vallalla olevaa mielikuvaa, että EU sanelee yhteistyön painopisteet. On myös tärkeää, ettei EU strategiassaan keskity ainoastaan Afrikan ongelmien kuvaamiseen ja korjaamiseen. Strategiassa on otettava huomioon suhteiden kaksisuuntaisuus ja yhteistyön mahdollisuudet. Strategiassa on otettava huomioon myös Afrikan moninaisuus. Mantereella on 54 keskenään hyvin erilaista maata, ja myös maiden sisäiset erot ovat suuret.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaoston käsittely

Eduskuntakäsittely

ulkoasiainvaliokunta, suuri valiokunta

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Vuoden 2020 jälkeisestä EU:n ulkosuhderahoituksesta päätetään EU:n tulevia rahoituskehyksiä koskevissa neuvotteluissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Maria Kurikkala, ALI-20, p. 050-5689 145
Olivia Packalen-Peltola, ALI-20
Martti Eirola, ALI-20
Juha Savolainen, ALI-30
Tuule Svinhufvud, ALI-40
Pasi Vaaranmaa, TUO-10
Mika Vehnämäki, TUO-10
Päivi Kairamo, OIK-01
Heli Lehto, POL-10
Katja Ahlfors, KEO-10
Vesa Kaarakka, KEO-20
Tiina Markkinen, KEO-20
Johanna Jokinen-Gavidia, KEO-20
Anu Hassinen, KEO-20
Laura Desmoulin, KEO-20
Annika Launiala, KEO-20
Sanna-Liisa Taivalmaa, KEO-20
Outi Myatt-Hirvonen, KEO-20
Antti Piispanen, KEO-50
Timo Voipio, KEO-50
Ville Varjola, KEO-90
Johanna Pietikäinen, KEO-90
Marko Mäntylä, VNEUS
Marjukka Mähönen, MMM
Ulrika Johansson, SM
Mikko Puustinen, TEM
Johanna Hulkko, OKM
Annina Tikkanen, LVM

EUTORI-tunnus

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	Afrikka, Afrikka YUTP, Agenda 2030 kehitys, Cotonoun sopimus, ilmastonmuutos, kauppa ja investoinnit, kauppa ja kehitys, maatalous, metsät, koulutus
Hoitaa	MMM, OKM, UM, VNK, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, PE, PLM, RUOKA, SM, STM, TEM, TULLI, VM, VTV
